

DIRECCIÓ Y ADMINISTRACIÓ: Cadena de Cort, núm. 11.—PALMA.

Escàndol y escandalosos

Sabe es veritat qu' es trist y desconsolador contemplar una ciutat ahont la peste fa milenars de víctimes, sembrant per tot arreu la desolació y el desconhort, y s'aixeca imponent y majestuosa la mort com arbre poderós qu'escampa ses esponeroses branques y cubreix ab la seva trista sombra gent de tota casta y condició, lo mateix els vells atxacosos que la jovintut plena de vigor y de vida; aixís també més trist es encara veure la tala que fan dins la societat cristiana els escandalosos.

Peste malahida que per desgracia en els nostros dies agota terriblement el poble cristiá; llevó verinosa y enmatsinada que, tirada dins el místich jardí de l'Esglesia, arrela ben fondo y creix y creix y com arbre poderós escampa esponeroses les seves branques, ahont hi tenen estatge tots els vicis y a redós de la seva endimoniada sombra viuen tots els escandalosos qu'ab la seva conducta, les seves paraules seductores, els seus mals consells y males ensenyances son pitjors que llops afamegats que viuen destrossant les ovelles innocents de Cristo, fentles perdre la blanca vesta de l'innocencia y les empenyen y fan caure dins l'avench de l'iniquitat y del pecat. ¡Ay dels escandalosos! digué un día Cristo ple de santa indignació, Ell qu' era la mateixa mansuetut. ¡Ay d'aquell qu'escandalisará; més li haguera convengut esser tirat dins el fons de la mar ab una mola al coll, porque aixís el manco no haurían de respondre en el tribunal de Deu de les ànimes innocents que mataren privantles de la vida de la gracia; lladres son els escandalosos que roban a Cristo les ànimes comprades y redimides ab la seva sanch Divina; y no cregueu que siga una cosa rara això dels escandalosos, no; per desgracia aumenta y creix aquesta filotxera que fa més mal a la vinya de Cristo que tots els dimonis plegats d'Infern y está tan estés l'escàndol demunt el mon que ja s'ha fet molt difícil, sinó imposible, conservar l'innocencia.

Pobre jovintut, que per tot arreu está rodetjada d'escàndols y escandalosos, y lo mateix qu'aquella blanca paloma que aixint dé l'arca de Noè no va trobar ahont posar el peu sense perdre la seva blancor y hermosura, porque el mon ab

les aygos del Diluvi estava tot cubert de morts corromputs y d'aygos fangoses, aixís també l'innocencia no te demunt el mon lloch ahont descansar sensa perdre la blancor y hermosura de la seva ànima, porque está masell d'ànimes podrides, cubert d'aigos fangoses y onades de passions d'escàndols y escandalosos y lo més trist encara es veure qu'els nins en la seva infantesa son moltes vegades escandalisats per els que sempre haurían de vetlar porque no perdessen l'innocencia.

Pedra d'escàndol, llops carnicers que matan a milenars de ovelles, son molts d'escriptors dels nostros dies qu'ab els seus asquerosos escrits, fomenten y encenen passions vergonyoses, fent servir la seva inteligencia, no per ilustrar, sinó per corrompre el jovent que assedegat de plahers sensuals devora aquestes novelles verdes é inmoral, trobant sa mort allá ahont haurían de trobar la vida. ¿Qué son sinó pedra d'escàndol y causa de ruyna espiritual casi tots els espectacles des nostros dies, ahont se representan y possan de relleu escenes qu'estan ubertement barellades ab la decencia y moral cristiana tant y tant escandaloses que si els nostros ante passats s'aixicassin de la fossa, morirían de pena contemplant tanta miseria y degradació?

Pedra d'escàndol, llops carnicers que fan tala y destrossan dins la guarda de Cristo, son tots els qui no contents ab esser dolents totsols, s'afanyen y destexinan per dur á perdre els altres, y publican ab senyal de triunfo y com si fossen glories d'una gran victoria les seues mateixes iniquitats.

Pedra d'escàndol, llops carnicers son molts de pares de familia que donantse el to d'homos des preocupats y de sabis á la moderna, escandalis-san la seva familia diguent qu'ells no creuen en res, que això per exemple d'anar á missa y demés preceptes de l'Esglesia es cosa que ja ha passada de moda y que moltes vegades fins y tot no permeten qu'els seus subordinats visquen com a vertaders cristians.

Escandalosos son tots aquells qu'ab desenfreiment diabolich, ab las seves converses obrin els ulls als innocents ensenyantlos coses que may haurían de sebre, ó parlen d'una manera tan escandalosa qu'es impossible escoltarlos sens que tornin vermeyes ses galtes de les persones, no ja cristianes, sinó ben educades.

Si son tants els escándols y escandalosos. ¿Quina ha d'esser la conducta de les persones cristianes, sinó fugir de la seua companyia tenguent present la sentència del Real Profeta; *Cum sancto sanctus eris; et eum perverso perverteris.*

Si els escandalosos están arredossats baix del poderós arbre de'l escándol qu'escampa espone-roses les seves branques, procurem tots els cristians, viure á radós del arbre poderós que s'aixeca imponent dins el místich jardí de Cristo, qn'es la Iglesia; qu'aquí Cristo hi ha tirada la llavoreta de la gracia y santedat que s'ha convertit ab arbre poderós, masell de frnyts de santedat y de virtut, prenguem estatge demunt les seves branques, y nostres ànimes guardades per la seva mística sombra se veurán lliures de les investides dels seus inimichs, fruytará dins elles la llavoreta de la gracia y dins el nostre cor tendrán estatge totes les virtuts cristianes.

MOSSEN JOSAFAT

Quinse dies à Valencia (*)

Records è Impressions

V.

A MICH J. C.

Com pots creure, una de les visites que més frissava de fer era la de l'Acadèmia de Nobles y Belles Arts, ahont hi estudiarem tres cursos. Dels nostros professors, ja no n'hi vaig trobar cap; en canvi, els actuals que m'hi reberen varen dispensarme tota classe d'atencions. Justament, á m'arribada, estavan ecsaminant y classificant els trabays de *modelat del natural* y de *composició escultórica*, adjudicant un premi ordinari, un extraordinari y tres accessits, als més distingits alumnos, Rubio-Rosell y Paredes-García, per sos bells estudis, d'aquest any passat.

Lo claustre ojival es un vertader tresor de l'*escola valenciana*, ahont s'hi admiran les millors pintures de sos grans artistes, y sobre tot dels *Juan y Vicente Juanes*. Aquell Cristo-Jesús ab lo Calis y l'Hostia es una maravel·la que ni Rafael hauria perfilat més correctament, ni cap mestre colorista italiá hauria *encarnat* ab tanta llum y divinal fesomia. Mon company de la Comissió de Monuments de Balears, D. Agustí Buades, aprofitá alguns dies per treurerne una copia. Ja sabs que casi tots els cuadros son d'assuntos relligiosos.

La gran Sala d'obres d'autors moderns, está per arreglar; els millors cuadros que hi figuraven los ha volgut la Diputació per penjarlos dins les sales de son Palau del Temple. La *Visió del Colisseu* es d'un efecte grandíós.

Dues impressions vaig rebre passetjantme per les galeríes d'aquell Museu; la vista de les lli-teres hont pernoctava la guardia civil, en precaució de lo que pogués resultar de la *huelga* dels asahonaders vehinats; y la noticia dels primers premis concedits als artistes valencians, Joaquin Sorolla pintor y Mariano Belliure escultor, p'els Jurat de l'recent Exposició universal á París. Sos compatricis en tengueren grandísima satisfacció.

Altra departament que m'agradá ferm ecsaminar, fou el d'antiguedats, que correspon á la Comissió provincial de Monuments; son conserva-

dor es el Secretari de l'Academia D. Lluís Tramoyeres Blasco, qui, en el meteix dia de la nostra escomesa mos doná á coneixer una lápida sepulcral romana, llavors descuberta dins la excavació per fonaments d'una casa nova, carrer de la Pau.

Dit incipient Museu, es per demés dir que no es tan important ni demolt, com el de Sta. Ana de Barcelona; manco rich y numerós que els de la Diputació de Tarragona y l'episcopal de Vich, quals respectius conservadors, mos consociys, senyors Elías de Molins, Angel del Arco y Mossen Gudiol, una setmana después tengueren la bondad d'ensenyarlosme.

Y ara, mon amich, deixám recordar el Museu arqueològich de Palma, qual fundació vaig promoure fa 20 anys, en lo Collegi de *La Sapiencia* baix lo patronat del Illm. Sr. Bisbe de Mallorca. Pensarhí me fa mal dól, vegent la nula protecció que ha merescut de part de qui més obligats están á dispensarlehi. (a) Allá están els capitells, lúpides, escuts, retaulos, objectes de metal, mobiliari, cerámiques, estátues, etc. etc., enmagatzemats, sens orde ni concert, que sa pols y l'homitat s'ho menjan, sens més recursos que les cuotes dels sociys, desde fa temps casi exclusivament aplicades als gastos de la publicació d'el *Bolletí*.

Palma ha vist caure un darrera l'altre antichs edificis que haurían servit admirablement per aljarhí el nostro Musseu y el provincial d'Antiguedats, y nigú ha tengut medis per lograrne un; bé es veritat que els qui s'interessavan eran pochs y mal avenguts. Valgam per esplayarme, y fins á un altre.

B. FERRÁ.

NOTICIES HISTÓRIQUES

Any 1583.—Día 20 de Novembre, a Sineu la fundació y dedicació del convent é iglesia de la Puríssima Concepció de relligioses descalces, en el que fonch palau dels Reys de Mallorca, essent fundadores Sor Ayna Puigdorfil, relligiosa del convent de Sta. Margalida, Sor N. Cotoner del de Sta. Magdalena, Sor Margalida de Sant Juan y Sor Catalina Rosselló del de Sant Jeroni.

Any 1591—Día 21 en el collegi de Ntra. Senyora de Mont Sió, dels jesuites de Palma, l'aniversari de sa fundació por Fry. Ramón Verí, el còs del qual rebé honrosa sepultura al costat de l'Evangeli del altar major de dita iglesia, com a fundador y en calidat de tal, ell y sos sucesors, rebían en aquest dia un ciri benehit.

SANTS Y FESTES

DE LA PRESENT SETMANA

- Día 19.—Dilluns.—Sta. Elisabet reyna de Hungria.
 Día 20.—Dimars.—S. Felix de Valois cfr. y fdr.
 Día 21.—Dimecres.—La Presentació de Ntra. Senyora.
 Día 22.—Dijous.—Sta. Cecilia vg. y mr.
 Día 23.—Divenres.—S. Clement papa.
 Día 24.—Dissapte.—S. Juan de la Creu conf.
 Día 25.—Diumenje.—✠ Sta. Catalina vg. y mrr

(a) Y ara, después d'introduhida uua *traviatta de guix in puris naturalibus*, coma primera estátua dins el Musseu provincial de pintures casi totes relligioses, la nostra Excm. Diputació, parla d'adquirirne un'altra del mateix género y del mateix autor, per sicents duros, mentres la subvenció de cent anuals, qu'en posa en *presupuesto* per la Cpmisó de Monuments Histórichs y Artístich, la scoqram á forsa de pregaries ab nn any d'atraso.

(*) Vide els números 188, 190, 192 y 194.

FOLKLORE

CANSONS DE LA CONRÓ

L' amo deixau aná aixó,
ses someres son someres;
per estauviá llenderes
no hi ha com un parey bò.

Na rotja es molt mala mala,
Jo heu teng de dir an es senyó;
que es cayre que té milló:
en dirli *arrit* s' atura.

Ja no hi ha més mala cosa
qu' un missatge sè avorrit;
com més fa, manco agrahit,
per lluny que sia, fa nosa.

Vida d' etsecayadó
es una vida lleugera,
pero de cad' hora espera
per ell l' extremunció.

Madona, jo dejun 'vuy
y sa talent ja 'm rodetja,
bé hu diu sa meua corretja
que m' ha passada per uy.

El día que segám xeixa
madona, heu de fé papé;
y si s' aygordent no vé
es rostoy vos ferém creixe.

Cuant la vaig veure es mati
segá sense manegots....
xa fé, ja perdás es jochs,
amb so blat coll-de-rossí.

En acabá de segá
de sa faus feré gangayes,
y des devantal cucales
per fé batre es bestia.

Desdixat de llauradó
que dexa amples ses voreres;
es blat li torna porgueres,
y sa farina segó.

Venín. de sa veremada,
jsabs que tením de poch jochs!
es reims son petits y poch,
y mala nit qu' hem passada.

Val més está á Formentór
á l' ombra d' una paumera,
que havé de tocá dins s' era,
d' estiu, amb tanta calor.

Segadors segau baixet
cuhirém payas y grá:
perque lloch hont no n' hi ha
p' es Juriol ja hi fa fret.

Qui es cavallé duga guants,
y qui es amo, mocadó,
y qui es fiy de conradó
que duga calls per ses mans.

Si jo li pogués pegá
á n' es Sol, una sempenta,
n' hi hauria més de trenta
que 'm vendrian á ajudá.

No hi ha redol ni vorera
qu' enguany no estiga sembrat,
y l' amo estava intentat
de sembrá es rotlo de s' era.

Segar m' hauria agradat
tot s' estiu davall un pont,
vorereta d' una font
d' aygordent, ví y tabach.

Si no fos p' es carretó
que va derrera, derrera,
no hi hauria cap somera
que batés un cavayó.

Replegades per

M. DURÁN

L' Axamplament De Palma

Al cap derré, els Administradós municipals y y els vecins de la nostra malanada ciutat s' alsan ab intenció d' envestir al Govern pera que aprovi definitivament sa crexensa en defora de murades.

Al cap derré, els qui fa tants d' anys clamám y protestám cóntra el dèsastrós sistema de construir grans edificis *extra-muros* ab condició de ser derribats á costes dels seus propietaris, el día en que *resultin* plantats día via pública, al cap derré *hem lograt* que l' Ajuntament representant aquest pich, dels desitjós de tot lo nostro vecindari, vaji á la Cort á demanar llibertat per viure á les amples dins ca-nostre, *permis* per sanatjar les nostres plases y carrers, protecció contra els ministeris de la Guerra, que en temps de pau nos tenen sitiats dins una plassa que may ha estat forta y ara manco.

MALLORCA DOMINICAL qui tanta matadura ha dat als Srs. Jurats d' Palma y als Sr. Diputats á Corts per la nostra illa á fi de que emprassin ses energies en benefici del poble (cuals sufragis li arrancaren). que veu s' unánime voluntat de cumplir sos respectius devers, los aplaudeix y en coratja, pregant á Den que la malahida política que tantíssim de mal ha fet y fá á Mallorca al manco per aquesta vegada, sia morta y no los desbarati sa patriòtica empresa.

Y si cualcún dels cridats per dever de son carreg posás emperons y obstacles, ó no ajudás al fins que per bé moral y material de Palma 's persegueixen, .. que l' esborrin de la llista de fills del pahis y *anathema sit*. (*)

Ara diguém que despuisahi vespre á *La Sala*, se celebrá Junta de vesins interessats en dit axamplament; y que *La Almudaina* d' ahí, (cual criteri amb lo relatiu á les millores materials que mancan á Palma sempre l' hem tengut p' el més acertat y autorisat), publicá un article baix lo titol de *Patriotisme*, comensant així:

«Se dice que las alentadoras actitudes de corporaciones y de numerosas personas á favor del Plano de Ensanche, responden á mejora de intereses de clase ó á conveniencias individuales, y que, por tanto, no se mueven ni poco ni mucho á impulsos del patriotismo.»

Y acaba així: «Hará excelente patriotismo todo periódico que, indignado por ciertas ambiciones mal encubiertas y alianzas inexplicables, suelte la pluma de las frases enérgicas, de las sanas rectificaciones y de la valiente oposición, en todo el tiempo en que ostenten fuera de casa nuestra representación quienes con ella hayan marchado. Tambien el silencio puede ser patriótico. Ahora lo será evidentemente.»

El meteix diari, també estampá baix lo titol de *Una invectiva*, ocupantse de lo succehit en dita *Junta*, aquesta triste veritat per final de moltes altres.

«La prensa (*de Palma*) no puede reflejar la opinión (*del nostro poble*) porque no se refleja una luz que no existe.... ¿Es posible *crearla*? Hablen por nosotros, el banquete en honor de Estada, la manifestación en favor del derribo de las murallas, la reciente reunión de la Lonja, (*Jay Deus!*) Tres, cuatro, cinco personalidades sienten y quieren con fuego; todo lo demás artificio, indolencia, chacota estúpida. (*Cansats estám de dirhó*).

(*) A punt d' entrar en prensa aquest número, llegim y afegim lo siguent.

Según la teoría de anoche, el periódico que ha encarnado la verdadera opinión de Mallorca y la ha dirigido al grado de elevación que la distingue, es *La Bocina*. Y, en efecto, esa misma opinión le dió una preferencia inequívoca: fué el periódico más buscado y más leído de cuantos han hecho gemir nuestras prensas.»

.....

¡Quina gola deuen obrirnos els inglesos europeus y nort-americanos, quant s'enteran dels graus que marca el patriotisme dins Mallorca!

F.

† Lo M. I. Sr. D. Francisco de Santiago Santaella, Canonge de nostra Santa I. Catedral, passá á millor vida, víctima de violenta malaltia, día 8 d' aquest més.

Nostro benvolgut colaborador D. Miquel Gayá publicá aquests dies en *El Ancora*, una ressenya biogràfica, ahont hey ressaltan l'activitat y el zèl y les grans virtuts que demostrá en vida el Canonge Santaella.

Deu les hi haji pagades ab la recompensa dels justs. Així le hi pregám noltros, y suplicam una oració per ell als nostros lectors.

SETMANADA VERDA

No sabent de que pegarli avuy he dit: no res, ara qu, está tant de moda es *vert* la faré *verde*, y vataquí qu' ab un parey de tayadures d' altre part y comentaris propis, axi com fa sa prensa diari quant no te original, ompliré es buit de sa meua *setmanada*.

Se tracta de dar á coneixe *con sus pelos y señales* els temples qu' existeixan dins Palma ahont se dona culto á la diosa *Venus*. No crech qu' el dar publicidad á n' aquests *llocks* contribuesqui al mal, perque els qui los haurian de desconexe, los saben molt be y ja no s' en fan cabal de tals *menudencies y escrupols*, y tal volta los qui n' haurian de te nir conexament per veure d' evitar d' alguna manera el culto *exterio*, no s' en adonan de tal cosa; per aquests van, ido, els anuncis

Vengan tayadures. En lo n.º de MALLORCA de 21 d' Octubre, *Cosí 'n Tem* en l' explicació del evangeli que titulava *Pares y Fiys*, deya qu' una de ses causes principals de sa corrupció primerenca dels infants es «sa *pornografía* desenfrehida que los entra p' els uys, en lámimes, quadros y revistes *enllustrades* com *Blanco y Negro*, *la Saeta*, *Iris*, etc. y mil altres guitzeries y brutoretas qu' apestan á Palma.» Y mes avall anyadeix: «Els qui governan s'haurian de mostrá més escrupulosos en sa fiscalisació de s'inmoralitat: prohibint certs espectacles públichs, posant traves á sa propaganda desvergonyida de paperots bruts y fent retirá dels mostradors de colca llibreria y centre de suscripcions aquestes novelles escandaloses, gravats, *foto-tipies* y *verdi-tipies* que fan sorti els colors á sa cara á cualsevol que tenga una mica de vergonya cristiana.» De segú qu' al escriure aixó *Cosí 'n Tem* devia pensá en sa *verduleria* de sa costa de Sant Domingo núm. 499 y rotul que diu *Centro de perdi-*

ciones, per devant la cual te necessitat de passá cada dia com jo mateix. S'erticle 7 de ses O. M. diu: *Nadie podrá sacar y sacudir en la puerta... ruedos ó cosa alguna que pueda incomodar ó perjudicar á los transeuntes.* Y alló, la veritat, incomoda á molts dels qui passen.

Un altre centre hey ha a n'es carré del Conquistador número 134; y el d'es carré d'en Brossa titulat *La funeraria* que no desmereix dels anteriors y que junts forman un bon *triumvirat*.

Jo me content anant contra el *culto exterio* ó sia s'exhibició de tantes figures indecentes que, penjant de ses vidrieres de dits *centres de corrupció*, serveixan d'esca als incautos que passant, s'aturan a comprarlos ó al menos a *recrearse ab tals frechs panorames*. Y aixi com sa tolerancia de cultos á Espanya sols se permet dins els temples dels sectaris sensa ninguna senyal esterio, aixi també crech que tot lo més que se pot *tolerá* a n'es temples de que mos ocupam, es sa venta d'aquells *papeluchos* sensa mostra d'es mateixos, ni senyal esterio de cap casta.

Fentse axi y tot resulta llavó qu' hey ha sa lley particular de s' higiene y salut pública que manan ses O. M., qual article 52 diu: «*Se prohíbe la expendición de artículos alimenticios adulterados y perjudiciales á la salud...*» Y s'erticle 89 comensa diguent: «*Queda prohibida la venta de las carnes y embuchados que den indicios de corrupción...*» A n'es nostros cas hem d' entendre menjá intelectual y sa salud de s'ánima, qu' es de més valor qu' aquella per la que se donan aquelle *satsys*.

Si pel cas se fes aixi com indich, enretirantho endins (que no hu crech), y no tenguessin llavó aquests *centres* altres medis d'anunciá sa seua venta, MALLORCA DOMINICAL s'ofereix per el pronta á publicar tots quants n'hi haja dins Palma ab tot el seu respectiu catalog. Sa forma qualsevol, *á gusto del consumidor*, dich *del expendedor*; á mi no me pareix mala sa qu'emplea l'*Ancora* ab sos anuncis *ad hoc* que desiara publica. Vejau el del número 5 del present: ¡¡¡Atención!!! *Bando marranesc*. A nuestros hermanos, los mamíferos de la piara de Epicuro, que carezcan de LITERARIOS pastos con que llenar la panza, hacemos saber: Que en *nuestra tienda* de la calle de Brossa número.... los encontrarán muy verdes, frescos y abundantes, donde podrán darse atraquinas, refocilarse á su gusto y revolver la gleba los narigudos animales, antes que les llegue su San Martín. --Dado en nuestra pocilga.—Marrano Zola.» Y dia 9 diu «Advertimos á los señores encargados de la limpieza, de la *higiene* y del *orden* de nuestra ciudad, que continuan excitando el asco público las porquerias de *La Literaria*, en la calle de Brossa; infestando los aires y amenazando la salud del público palmesano los fetidicos miasmas del *Centro de suscripciones*, en la cuesta de Sto. Domingo.»

Vaja, *expendedores*, si aceptan el canvi; els anuncis molt economichs: tots gratis.

No' s ve, estimats lectors qu' heu es *verda* aquesta.

UN MUSICH DE L'ARRAVAL

EL PAN DE LOS POBRES

Revista religiosa mensual

BENDECIDA POR S. S. EL PP LEÓN XIII

Cada número consta de 40 páginas impresas con esmero, siendo el precio de suscripción

UNA PESETA AL AÑO

Imprenta de José Mir.—1900